

MONIKA KARWACKA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6356-9953>

Uniwersytet Śląski

OBRAZ ROSJI W BLOGACH LITERACKICH PISARZY ROSYJSKICH

Image of Russia in literary blogs of Russian writers

SŁOWA KLUCZOWE: blogosfera, Rosja, image, Prilepin, Griszkowiec, Głuchowski

KEYWORDS: Blogosphere, Russia, image, Prilepin, Grishkovets, Glukhovsky

ABSTRACT: The article is devoted to Russian writers who attempt to construct the image of contemporary Russia in the blogosphere. Blogs created by Prilepin, Grishkovets and Glukhovsky are analysed as a tool of creating the basis of modern national imaginary community. Literary blogs presented in cyberspace contribute to spreading the perception of Russia as an empire in the context of cultural and historical heritage. Aesthetic diversity and mental approach of the writers provides varied material to reconstruct the image of Russia. Although each of the bloggers has an individual idea of further development of their native country their presentations can be characterised by immanent features of Russian literary environment.

1. Wstęp

Predylekcja do manifestowania zaangażowania w działania na rzecz postępowości własnego kraju to immanentna cecha większości środowiska literackiego w Rosji. Potrzeba ugruntowania pozytywnego przekazu kulturowo-społecznego niezmiennie kieruje wybitnych artystów słowa ku promowaniu nie tylko wzorców moralnych, lecz także określonych postaw społecznych. Rosyjscy pisarze z coraz wyższą częstotliwością wykorzystują nowe technologie do inkorporowania bliskich im wartości.

Współczesna sytuacja społeczno-kulturowa w Rosji warunkuje nowe formy komunikacji. Jedną z nich jest blog, który stanowi hybrydę dyskursu intymnego i publicznego. Rosyjscy pisarze świadomi konieczności wykorzystania narzędzi komunikacji zaawansowanych technologicznie preferują blog, ponieważ ma on cechy dyskursu pamiętnikarskiego, który, jak zauważa A. Zaliznyak, posiada niewątpliwą wartość estetyczną (Zaliznyak 2010, 162-181), istotną dla każdego twórcy. Rosyjscy pisarze-blogerzy od dawna angażują się nie tylko w życie literackie, interesuje ich kontekst polityczny, społeczny i ogólnokulturowy. Blogi służą im z jednej strony jako nośnik zapisu powstających dzieł, często brudnopis przyszłych utworów literackich,

klasyczny dziennik pisarza (Popiel 2010, 143-156), a z drugiej – są interaktywną platformą dla tworzenia nowych tekstów przy udziale komentujących czytelników, jest to twórcze pole eksperymentalne, na którym dzielą się inspiracjami, rozważaniami o współczesnym stanie literatury i kultury, jak również o zjawiskach społecznych, które, ich zdaniem, wymagają uwagi lub wręcz działania. Chęć implementacji kreacji literackiej w sferę porządku społecznego niewątpliwie ewokuje asocjacje w kierunku myśli społecznej J. Habermasa oraz koncepcji literackiej sfery publicznej (Habermas 2007, 276). Pod terminem sfery publicznej należy rozumieć procesy ukształtowania się przestrzeni swobodnego dialogu społecznego, w którym indywidualne potrzeby jednostki stopniowo zmieniają się w działania, celem których jest dobro publiczne. Nowe media odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu się sfery publicznej, w wypadku pisarzy – literackiej sfery publicznej. „Rozwijająca się sfera publiczna na kanwie tematów literackich i kulturowych stanowiła zaczątek dla późniejszych funkcji politycznych; było to laboratorium ćwiczebne dla publicznych rozważań. Habermas nazywa ją literacką sferą publiczną.” (Ochman 2015, 28) Eksploracja literackiej sfery publicznej prowadzi bezpośrednio do kategorii autopojezy, która stanowi dominantę myśli N. Luhmanna, czyli „samoorganizowania się systemu społecznego w ramach własnej struktury” (Lahmann 2009, 39-55). Zatem systemy społeczne zasadzają się na zdarzeniach komunikacyjnych, które tym samym doprowadzają do stanu, gdy system społeczny to samoorganizujący się twór, który w procesie komunikacji stanowi gwarant przetrwania systemu jako całości.

Blogosfera rozwijana w realiach państwa narodowego, ujmując rzecz z czyisto metodologicznego punktu widzenia, przywodzi na myśl procesy społecznego tworzenia rzeczywistości, czyli kształtowania się zespołu zrutyinizowanych znaczeń budujących oczywistość porządku społecznego (Berger/Luckmann 2010, 6). Rozumiane przez pryzmat czynności zachodzących w porządku symbolicznym i wiodących do wyłonienia uniwersum symboli, norm i wartości, procesy społecznego konstruowania rzeczywistości prowadzą do wytworzenia obszaru bezpieczeństwa i zadowolenia w dobrze poznanych dyskursach kultury. W tym kontekście można ujmować rolę mediów w wykreowaniu tzw. wspólnoty wyobrażonej (Anderson 1997, 152). B. Anderson zauważa:

Paradoksem wydawać się może, że obiekty wszelkiego rodzaju przywiązania są „wyobrażone” – anonimowi, osobiście nieznanymi rodacy: Tagalogowie, wytępienie plemiona, Matuszka Rosjia czy *tanah air*. Ale *amor patriae* nie różni się pod tym względem od innych afektów, w których uczestniczy zawsze w jakimś stopniu wyobraźnia. [...] Czym dla kochającego jest oko – to zwykle oko, z którym człowiek się rodzi, tym dla patrioty jest język – ten, który na mocy przypadku historycznego jest jego językiem ojczystym. W tym języku, wyuczonym na matczynych kolanach, towarzyszącym aż do grobu, odtwarza przeszłość, wyobraża sobie przynależność i marzy o przyszłości (1997, 152).

2. Blogosfera – imaginarium społeczne

W ten sposób rodzi się wspólnota, która jest wyobrażona, czy też skonstruowana, jako więź zapośredniczona przez środki masowego przekazu, które umożliwiają zaszczerpienie u osób obcych sobie nawzajem reprezentacji kształtujących ich tożsamość zbiorową. Idąc tropem myśli P. L. Bergera i T. Luckmanna (2010, 6), można zauważyć, że jedną z ról tekstów kultury symbolicznej, w tym blogów prowadzonych w cyberprzestrzeni, jest konstruowanie wyobrażenia o porządku społecznym państwa narodowego jako oczywistości życia codziennego, w którym tożsamość indywidualna jednostki jest zakorzeniona w pewnym pierwotnym obrazie wspólnoty podtrzymywanym przez narodowe i państwowe tradycje, mity, stereotypy, a nawet resentymenty czy pamięć o nierozwiązanych konfliktach.

Potrzeba pisarzy zaistnienia w blogosferze wynika niewątpliwie z powyższej immanentnej potrzeby utrzymania systemu społeczeństwa rosyjskiego, a także z rudymen tarnej „konieczności zaspokojenia przez ludzi jednej z podstawowych potrzeb będących pochodną popularyzacji Internetu, a mianowicie potrzeby obecności w cyberprzestrzeni” (Mazurek 2008, 99). Wśród badaczy nowej przestrzeni literackiej pojawiają się opinie konstatające destruktywny wpływ blogerów na literaturę (Keen 2007, 26), dlatego też pożądana jest obecność pisarzy, których pozycja społeczna oceniania jest na tyle wysoko, aby regulować samoorganizujący się system.

Blog występuje w specyficznej sferze komunikacji, rządzącej się zupełnie odrębnymi zasadami, głównie „ze względu na niejednorodność jakościową dyskursu w strukturze internetowej komunikacji” (Akram 2017, 61). Blogosfera, zgodnie z konstatacją J. Idlis (2010, 9), na stałe zmieniła status osobistej wypowiedzi w świadomości społeczeństwa, stanowi również silne pole oddziaływania na odbiorców, dlatego też pisarze rosyjscy korzystają z tego medium, aby wykreować istniejący i potencjalny, pożądaný obraz Rosji.

Procesy tworzenia i interpretacji dzieła literackiego nie zachodzą w symbolicznej próżni, tylko stają się wypadkową zanurzenia praktyk twórczych i interpretacyjnych w uniwersum znaczeń, wartości i symboli. W ten sposób, analizując genologię bloga, jako dzieła literackiego zanurzonego w nowym medium, spełniony zostanie postulat R. Barthesa (1999, 251) o dziele literackim jako o przestrzeni intertekstualnej.

Blogerska aktywność pogrążona w wirtualnej przestrzeni intertekstualnej związana jest również ze zjawiskiem transmedialności – w której dominantą jest problematyka otwartości twórczej, którą rozumieć należy jako „brak granic dla rozumienia tego, co sztuką jest, a co nie jest” (Załużski 2010, 9). Jest to zjawisko niezwykle powszechne w blogach rosyjskich pisarzy, którzy manifestują otwartość twórczą w odważnych reprezentacjach wizerunku Rosji, a rozumienie sztuki wykracza daleko w stronę politycznych deliberacji i społecznych konstatacji.

Strategią, pozwalającą dokonać najdokładniejszej analizy kreacji wizerunkowej Rosji, jest imagologia, której we współczesnej komunikologii poświęcono wiele uwagi

(Leary 2002; Leerssen 2007), jednak to „semiotyczna perspektywa opisu wydaje się najbardziej kompletna metodologicznie” (Kysztymowa 2013, 11) – umożliwia ona adekwatne zaprezentowanie elektronicznego obrazu Rosji, stworzonego przez rosyjskich pisarzy w kontekście kulturowym.

Jewgienij Griszkowiec, Dmitrij Bykow, Zachar Prilepin, Dmitrij Głuchowski to twórcy, którzy w sieci dokonują eksperymentów literackich, ale również niezwykle aktywnie próbują wpłynąć na społeczeństwo rosyjskie, by ugruntować wartości społeczne i kulturowe, zainicjować konkretne postawy społeczne lub sprowokować pewne wydarzenia.

3. Rosja w ujęciu Dmitrija Bykowa i Zachara Prilepina

Blog zaangażowany w sytuację społeczeństwa rosyjskiego w kontekście kultury i polityki należy do Dmitrija Bykowa. Działalność twórcza i społeczna pisarza jest jednak na tyle intensywna, że posty na jego blogu są autorstwa osób zaangażowanych w budowanie jego imagu. Niewątpliwie potrzeba obecności Bykowa w blogosferze potwierdza znaczenie bloga jako ważnego medium w komunikacji społecznej, w której większość rosyjskich pisarzy świadomie uczestniczy. Bykow eksplicytnie wyraża swoje zdanie na temat polityki, edukacji, gospodarki, historii i literatury w Rosji. Twórca zabiera głos w każdej sprawie dotyczącej kraju. Znaczenie opinii w społeczeństwie potwierdzone jest jego stałą obecnością w mediach. Blog Bykowa odwiedza ogromna liczba użytkowników, którzy komentują jego posty, często wchodząc w dyskusję, a nawet spór. Najczęściej jednak pojawiają się komentarze oceniające opinie literata w większości aprobatywnie. Bykow, podobnie jak inni pisarze-bloggerzy, korzysta z blogosfery dla promocji nie tylko własnej twórczości, w postach na jego blogu pojawia się bogata relacja życia kulturowego Rosji, w którym pisarz uczestniczy niezwykle intensywnie. Niewątpliwie inklinacja do narcystycznych wypowiedzi przedstawiana jest na blogu na tle innych wydarzeń literackich lub teatralnych, w których Bykow pojawia się w roli celebryty, o czym świadczą wpisy, konstatujące, na przykład, entuzjastyczne przyjęcie jego wystąpienia. Niemniej jednak autopromocyjne wypowiedzi, dokumentowane licznymi fotografiami, które podnoszą atrakcyjność wpisów na blogu, szczególnie dla użytkowników zorientowanych graficznie, mimowolnie tworzą obraz Rosji bogatej kulturowo i literacko. Przeszłość Bykowa wskazuje na jego silne zaangażowanie w życie polityczne Rosji, co daje podwaliny dla jego popularności w różnych grupach społecznych, którą pisarz sprawnie wykorzystuje na blogu, dedykowanemu głównie promocji wartości społecznych w kontekście szeroko rozumianej kultury. Wielość tzw. tagów ogniskuje przede wszystkim wokół zagadnień ściśle związanych z twórczością literacką, zarówno klasyków, których Bykow ceni i promuje, dążąc tym samym do utrwalenia ważnych, jego zdaniem, wypracowanych przez

них ценности једночающих и обогачающих общество, јак и современnej литературы росыjskiej, которая, со јуявняется јексплицитно, обладает капиталом культуровым необходимым до објудовы империи росыjsкого.

Зачар Прилепин дјала в блогосферзе активно и регулярно. Јего удјал в акциях военных в Украине не становится прејшкодој для рејестровяния и коментования выдараений в Росји и связанных з Росјю. Прилепин то интересующий припадаек писары, который концентруе своје силы на промовании поставы националистичной в каждом возможном медиум коммуникации. Једнак то вљашне блог јест једным

29 окт, 2018

Поддоставал этот беспредел уже.
Ольгу знаю очень давно, лет чуть ли не 17.
Она героическая девушка, патриот Отечества нашего.
У нас почему-то патриотов с большей ретивостью
спешат посадить, чем кого бы то ни было ещё.
Что характерно, Бабченко про неё накатал целый пост
в том смысле, что жаль не умерла, и вся кровью не
истекла.
и наши же правохранители с аркашей солидаризируются.
Глаза-то разуйте, наконец.

ДРУГАЯ РОССИЯ

сегодня в 8:51

ПРОТИВ ОЛЬГИ И ШАЛИНОЙ ВОЗБУЖДЕНО УГОЛОВНОЕ ДЕЛО

Против Ольги Шалиной, активистки «Другой России», вскрывшей вены в четверг на выставке Интерполитех, возбуждено уголовное дело по статье «хулиганство» (ст. 213 ч.1 п.б УК РФ). Ольга грозит до пяти лет лишения свободы.

Ольга Шалина - член исполкома «Другой России», руководитель московского отделения партии, а так же - бывший политзаключенный. За защиту Эдуарда Лимонова от нападения наших она была осуждена на три года.

Во вторник в 16:00 у Ольги будет проходить допрос в УВД ПО СВАО (адрес: Улица Вешних вод, дом 10 стр 1 кабинет 1610).

Следователем по делу назначена Сарвина Александра Викторовна.

Сегодня ее должны выпустить из НИИ им. Склифосовского. На данный момент известно, что на территорию больницы въехал автобус второго оперативного полка.

Напомним, что 25 октября Ольга Шалина провела акцию против репрессивной системы ФСИН. На выставке Интерполитех-2018 Ольга забралась на выставочный автозак и вскрыла себе вены на левой руке. Этой акцией глава московских нацболов выразила протест против многочисленных нарушений прав заключенных в колониях, против пыток и другого произвола со стороны сотрудников ФСИН. После акции Ольга была госпитализирована, сейчас ее жизни ничего не угрожает.

Все, кто хочет поддержать Ольгу - можно помочь ей рублем. Эти деньги пойдут на передачи. Перевод на карту Сбербанка: 5336 6900 9859 8032, Николай Юрьевич А., Мастеркард.

z najczęściej odwiedzanych przez niego i komentowanych miejsc, w których spotyka się ze swoimi fanami i oponentami, by prezentować wartości kultury rosyjskiej i negocjować społeczne, polityczne i kulturowe, wydarzenia, które, w jego poczuciu, destrukcyjnie oddziałują na tradycję rosyjską. Prilepin na blogu opisuje wiele inicjatyw literackich, które wysoką skalą rozpowszechnienia i popularności potwierdzają silne zaangażowanie społeczeństwa rosyjskiego w budowanie obrazu Rosji inteligentnej. Literackie i intelektualne przedsięwzięcia Prilepina tworzą podwaliny nowoczesnego narodowego *imaginarium*. Pisarz w swoich postach zachęca młodych Rosjan, aby czynnie wzięli udział w procesie tworzenia literatury, oferując im wsparcie w formie autorskich warsztatów literackich.

Temat inteligencji rosyjskiej, jako źródło najwyższych wartości, pojawia się na blogach i w medialnych wypowiedziach nie tylko Prilepina. Współcześni pisarze rosyjscy, którzy zaliczani są do grona najwybitniejszych i najpopularniejszych, zapraszani do licznych programów w roli ekspertów, budują nowy paradygmat literacki w rosyjskiej blogosferze.

Twórca czynnie uczestniczy w działaniach wojennych w Donbasie i blog, służący mu jako dziennik, ukazuje obraz Rosji w kontekście wojny, tłumaczy jej konieczność i przedstawia argumenty uzasadniające wojnę z Ukrainą. Prilepin pokazuje system polityczny Rosji, wskazuje jej słabości, które należy zwalczać i mocne strony, które należy ugruntować i rozwijać. Pisarz na bieżąco śledzi i komentuje działalność nacjonalistów i patriotów rosyjskich, wpisami na blogu potwierdza swoje poparcie. Autor *Klasztoru* przekonuje nie tylko o zasadności działań nacjonalistów rosyjskich, lecz także rządu. Nawiązania do postów innych blogerów, zaangażowanych politycznie i społecznie, potwierdzają fakt, że społeczeństwo rosyjskie swoją walkę o Ojczyznę prowadzi zarówno w realnych działaniach wojennych, jak i w sieci.

We wpisie o atakach na Olgę Szalinę Prilepin zmanifestował aprobatywną postawę w odniesieniu do działań aparatu władzy, który w jego ocenie sprawnie pełni funkcję regulacyjną stanów szczególnych społeczeństwa rosyjskiego. Decyzja prokuratury o niewszczynaniu procesu karnego wobec nacjonalistki, jak wynika z krótkiej konstatacji pisarza, odzwierciedla pozytywne procesy realizowane przez władzę wykonawczą w kraju. Aprobatywny wpis na blogu zawiera również dezawuacyjny element, celem krytyki stają się *w i r t u a l n i p a t r i o c i*. Na blogu Prilepina znajdziemy liczne dyskusje z przedstawicielami kultury, literatury i polityki w Rosji w formie komentarzy twórcy do ich wypowiedzi w rozmaitych formach i w różnych mediach. W jego wypowiedziach pojawiają się nie tylko oceny krytyczne, z estymą wypowiada się o działalności twórców kultury, wspiera utalentowanych pisarzy. Próba zachowania obiektywizmu widoczna jest również w wypowiedziach o politykach czy działaczach wojskowych.

Prilepin swój wywód w obronie nacjonalistki buduje w narracji nostalgicznych wspomnień wspólnych działań na rzecz kraju, podkreślając znaczenie zaangażowania aktywistki. Wprowadzenie w osobiste rozważania pisarza przechodzi

w faktograficzny wywód, celem którego jest zaprezentowanie wiarygodnego tła zarówno społecznych wydarzeń, jak i aktów prawnych. Prilepin odwołuje się do konkretnych przepisów, mających zastosowanie w sprawie nacjonalistki. Prezentacja znajomości mechanizmów jurysdykcyjnych i interpretacja zaistniałych wydarzeń prowadzona w dyskursie quazi-prawniczym pełni funkcję perswazyjną z silnym ładunkiem manipulacyjnym. Twórca kreuje swój autorytet, dający mu możliwości sterowania zachowaniami społecznymi i wpłynięcia na konkretne aspekty życia publicznego w Rosji. Rola pisarza urasta do rangi działacza, którego przedsięwzięcia mają podstawy prawne, budzące powszechny respekt społeczny. Wpis na blogu Prilepin wykorzystuje również do ewokowania zamierzonej reakcji zwrotnej. Pisarz po solidnej merytorycznej prezentacji faktów i okoliczności w tonie manifestu, wzywającego do wykazania postawy obywatelskiej, zwraca się do społeczności rosyjskiej o wsparcie finansowe w sprawie Szaliny. Prilepin nie formułuje jednak prośby, ton jego wypowiedzi na blogu cechuje się silną stanowczością i pewnością odnośnie do słuszności działań w sprawie, pisarz wykorzystuje wręcz autorytarną pozycję, aby osiągnąć założony cel.

Zaangażowanie Prilepina w kreację obrazu Rosji zasadza się na komentarzach nie tylko o literaturze, historycznej spuściźnie, obecnym stanie kraju i perspektywach rozwoju, jego deliberacje ogniskują się często wokół polityki wewnętrznej i zewnętrznej Rosji, którą ocenia jako słuszną.

Prilepinowskie wypowiedzi w blogosferze wymagają osobnego potraktowania i analizy ze względu na wieloaspektowość i różnorodność tematyczną, konceptualną i stylistyczną. Jednak obraz, jaki tworzy w swoich wypowiedziach, jest wyraźny i nie ulega aberracjom – to Rosja jako potęga z bogatą kulturą i trudną historią, które determinują kształtowanie unikalnego państwa na arenie międzynarodowej. Prilepin odbiera Rosję w kategoriach imperialnych, w jego recepcji jest ona mocarstwem, którego działania są uzasadnione, a obywatele stanowią o jej supremacji nad innymi narodami świata. Blogerska działalność Prilepina dedykowana jest zasadniczo weryfikacji i ugruntowaniu świadomości kulturowej społeczeństwa rosyjskiego.

Idee patriotyczne, kreacja pozytywnego obrazu Rosji obecne są również w postach Dmitrija Głuchowskiego, który wypowiada się publicznie na ten temat w różnych mediach, jednak jego ocena systemu, jaki panuje w Rosji, jest mocniej zdystansowana w porównaniu z nacjonalistyczną postawą Prilepina. Głuchowski nie odrzuca zachodnich wzorców, wręcz przeciwnie, uważa, na przykład, że w sferze gospodarczej Rosja powinna skorzystać z osiągnięć światowych liderów, do których zalicza Niemcy, Japonię czy Chiny:

- (1) Для меня любить Россию – значит желать ей экономического чуда, подобно немецкому, японскому или китайскому. Желать России скорейшего возвращения в ранг мировых держав с нынешней галерки бананов ых республик (Głuchowski 2014)

4. Obraz Rosji według Głuchowskiego i Griszkowca

Głuchowski przedstawia swoje rozumienie patriotyzmu jako stan permanentnego zapewniania bezpieczeństwa państwa i obywateli. Dobrostan każdego obywatela Rosji uważa za obowiązek wszystkich jednostek społeczeństwa, gwarant sukcesu społecznego. Autor „Metra 2033” wskazuje na wady w funkcjonowaniu potężnego państwa, w którym powinny królować prawda i sprawiedliwość:

(2) Для меня мечта – это мощная, единая Россия, в которой правит не коррупционная гильдия, а закон (Głuchowski 2014).

Głuchowski, podobnie jak Prilepin, wielkość państwa upatruje w bogatej kulturze. Jednak, zdaniem autora „Metra 2033”, kulturze musi towarzyszyć sprawnie działająca gospodarka. Pisarz wskazuje na konieczność stworzenia państwa, które swoimi niezrównanymi osiągnięciami w zakresie kultury i skutecznie zarządzanymi zasobami gospodarczymi wykreuje atrakcyjność Rosji, która w konsekwencji przyczyni się do szerokiej współpracy międzynarodowej na skalę o wiele większą niż obecnie.

(3) Мощная культура и мощная экономика влекут к ней соседей и страны третьего мира (Głuchowski 2014).

Poza bogatą kulturą, silną gospodarką i sprawnym, pozbawionym korupcji systemem politycznym, zdaniem twórcy, Rosja musi wypracować kluczowy gwarant, bez którego powyższe cele są niemożliwe do zrealizowania – wolność każdego człowieka i całego narodu.

Odnosząc się do kolejnego pisarza-blogera, należy zauważyć, że miejsce Griszkowca w blogosferze uległo relokacji, spowodowanej społecznymi zjawiskami w sieci. Początki jego działalności blogerskiej odnajdziemy na sławnym Livejournal, jednak ataki trollingu i cyberagresji (podobny hejting spotkał Akunina) skłoniły autora do ucieczki z blogosfery, według jego deklaracji, na zawsze. Niemniej jednak potrzeba uczestniczenia w literackiej sferze publicznej i predylekcja do komunikacji online zaważyła na jego decyzji dotyczącej kontynuacji przedsięwzięć blogerskich na prywatnym blogu, aktualizowanym na stronie pisarza <https://odnovremenno.com>.

Griszkowicz w swoich blogerskich rozważaniach pokazuje Rosję, analizując mentalność Rosjan. Definiuje wartości uważane za wyznacznik siły społeczeństwa rosyjskiego, które okazują się przestarzałe lub trywialne na tle kultury europejskiej. Rosjanie, jak wynika z wypowiedzi Griszkowca, nie potrafią umiejętnie wykorzystać swojego bogactwa kulturowego, tracą orientację w obliczu przenikliwości Europejczyków, ich duma i pewność siebie słabną w obliczu cywilizacyjnego zaawansowania sąsiadów z Europy. Naród rosyjski, jak wynika z opisu blogera, zatrzymał się w czasie w kwestii rozwoju mentalnego, co na tle rozwoju innych krajów stanowi

zagrożenie dla funkcjonowania społeczeństwa rosyjskiego. W kreacji blogerskiej Griszkowiec manifestuje postawę roszczeniową, zasadzającą się na emocji gniewu i rozczarowania, co stanowi potwierdzenie ogromnego zaangażowania pisarza w kreowanie wizerunku rosyjskiego narodu jako potęgi światowej. Jego wypowiedzi świadczą o potrzebie prowokacji społeczeństwa, dzięki której poczucie pewności Rosjan zostanie wzmocnione i będzie przekładalne na konkretne działania:

- (4) Как же глубоко, в какой бездонной и недостижимой нашей глубине коренится и кроется провинциальное наше почтение, восхищение и даже поклонение перед иноземным и европейским. Как сильны при всей нашей самоуверенности и разухабистости наши сомнения в самих себе. И как ловко этим пользуются те самые пресловутые европейцы, которые эти наши поклонение и неуверенность разглядели и поняли! Как бессовестно и с удовольствием играют на наших этих струнах всякие проходимцы и разные жулики, пользуясь нашей влюбчивостью и какой-то странной нашей неуклюжей деликатностью (Griszkowiec 2017)

Brak wiedzy generuje negatywne stereotypy narodowościowe i etniczne (Benedyktowicz 2000, 88), jest fundamentem, na którym buduje się strach przed innym. E. Grzelak (2017, 9-24) zakłada, że „upowszechnianie wiedzy na temat historii, kultury (innych – M. K.) prawdopodobnie zapobiegnie narastającej niechęci wobec nich”. Odpowiedni przekaz, kontakt z innością, choćby medialny, może „oswoić społeczeństwo dominujące z odmiennością kulturową części obywateli, może także wzbudzić zainteresowanie, które zneutralizuje lęk” (Grzelak 2017, 12). Griszkowiec umiejętnie operuje wiedzą na temat sąsiednich społeczności, aby zbudować silne przekonanie o własnej wartości wśród Rosjan.

Pisarz nie pozostaje obojętny w kwestii polityki Rosji, co po krótkiej analizie blogerskich wywodów Prilepina i Głuchowskiego, daje podstawy do konstatacji idei o politycznym zaangażowaniu środowiska literackiego w kreowanie politycznego tła Rosji. Wśród wielu postów Griszkowca, dedykowanych tematyce sytuacji politycznej w kraju i za granicą, na szczególną uwagę zasługuje objętościowo niestandardowy wpis, zatytułowany „3 сентября”. Pisarz początkowo prowadzi filozoficzny wywód, analizujący swoją tożsamość na tle społeczeństwa rosyjskiego, podkreśla przy tym indywidualność percepcji i recepcji otaczającego go świata. Osobista relacja ze szczegółowym omówieniem spraw rodzinnych stanowi wstęp do emocjonalnej eskapady autora w głąb jego świadomości, w której toczy się walka ze strachem, powodowanym wydarzeniami politycznymi, szczególnie wojennymi w kraju. Griszkowiec prowadzi wirtualny dyskurs, eskalując emocje, które odczuwa w odniesieniu do sytuacji między Rosją i Ukrainą. Początkowo przedstawia dość niejasne, ambiwalentne stanowisko bez utożsamiania się z żadną ze stron. Empatia, współczucie, strach i rozczarowanie to na przemian pojawiające się emocje obecne w początkowych częściach postu pisarza. Cierpliwy czytelnik, który

podąży jego tropem, dotrze do najważniejszych refleksji, prezentujących obraz Rosji jako agresora, który dokonuje aneksji na sąsiednie państwo niezgodnie z prawem, ale sprawiedliwie. Griszkowiec powtarza kilkakrotnie określenie *sprawiedliwie*, przekonując czytelnika o słuszności działań władzy państwa i nieuchronności biegu wydarzeń, które uwarunkowane są, jego zdaniem, historycznie. Pisarz stosuje w poście interesujące chwytów perswazyjne i literackie. Cały wywód poprowadzony jest jako narracja w duchu suspensu, przy czym postać Griszkowca można postrzegać w kategorii eksperta. Cytowanie danych statystycznych, aby przedstawić sytuację ekonomiczną, prezentacja poszczególnych poglądów politycznych reprezentantów sceny zarówno rosyjskiej, jak i ukraińskiej, by można wypunktować argumenty popierające działania rosyjskie, dają poczucie biegłego rozeznania polityczno-społecznego pisarza i pozwala przyjąć jego aprioryczne stanowisko za słuszne. Swoją nadrzędną pozycję akcentuje frazą „я думаю”, która pojawia się poście kilkadziesiąt razy (dokładnie 92). Narzędzia z artystycznego i literackiego warsztatu Griszkowca pozwalają mu wykreować precyzyjny obraz Rosji na tle konfliktu nie tylko z Ukrainą, lecz także z Gruzją, i rozpocząć dyskusję, która w dalszej perspektywie ma zainicjować działania patriotyczne. Silnie nacechowany emocjonalnie, prowokacyjny, chwilami agresywny, z dużą liczbą faktów, nazwisk, miejsc i wydarzeń, kontrowersyjny post Griszkowiec konkluduje rozstrzygającą wszelkie wątpliwości oceną, która stanowi szczególnie, jeśli nie głównie, brutalny element obrazu Rosji, ewokując potrzebę stanowczych działań:

- (5) Я думаю, что Украина совсем не знает демократии. Последние полгода это наглядно показали. Они путают справедливость с демократией, вольницу со свободой... Но демократию они не знают совсем. Они представления о ней не имеют. Мы в России о ней знаем куда больше (Griszkowiec 2014)

5. Zakończenie

Podsumowanie refleksji, impresji, deliberacji i konkluzji wybranych pisarzy na temat Rosji jest zadaniem trudnym ze względu na mnogość i wszechstronność ich wypowiedzi na ten temat. Zaprezentowane fragmenty stanowią jedynie niewielki wyimek ich blogerskich rozważań, których szczegółowe zbadanie zostanie przedstawione w odrębnej pracy monograficznej, poświęconej blogosferze rosyjskiej. Zważywszy na ton wypowiedzi i punkty wspólne w postach, można przede wszystkim zauważyć, że priorytetem ich wirtualnych rozważań jest Rosja jako państwo bogate kulturowo. Historia i dziedzictwo kulturowe, a także inteligencja obywateli są uzasadnieniem dążeń imperialnych państwa. Mimo różnic poglądowych, a przede wszystkim estetycznych Byków, Prilepin, Głuchowski i Griszkowiec mają jeden wspólny interes, tj. intelektualną (w wypadku Prilepina również fizyczną)

walkę o dobro ojczyzny (słowo *родина* pojawia się u każdego z nich z zadziwiającą częstotliwością) poprzez wykreowanie wizerunku Rosji jako silnego, bogatego kulturowo i historycznie państwa (z implicytną i eksplicytną sugestią imperium), które wymaga zaangażowania społeczeństwa, aby zniwelować słabe strony i wypracować pozytywną strategię dalszego działania. Blog jest idealnym rozwiązaniem komunikacyjnym. Popularność i transmedialność tego medium zapewnia pisarzom szeroką publiczność i daje swobodę wypowiedzi, w której mogą wykorzystywać język potoczny, nierzadko inwektywy czy biosfemię, burzące barierę między nimi jako reprezentantami literatury wysokiej i zwykłymi czytelnikami. Blogi stają się coraz popularniejszą alternatywą dla czytelników nowego pokolenia. Szczególny przypadek blogów pisarzy jest pewnego rodzaju uzupełnieniem ich twórczości, w którym czytelnicy odnajdują interesujące fakty i opinie autorów, skracający dystans komunikacyjny obecny w tradycyjnych gatunkach literackich. Pozytywna recepcja społeczna działalności blogerskiej pisarzy rosyjskich odnajduje potwierdzenie w licznych komentarzach użytkowników, które można znaleźć pod większością wpisów. Rosnąca popularność blogów, stworzonych przez rosyjskich literatów zauważalna jest również w badaniach naukowych w postaci coraz większej liczby opracowań badaczy. Próba identyfikacji odbiorców treści blogerskich, zamieszczanych przez omawianych twórców, jest niemożliwa do przeprowadzenia, gdyż z jednej strony większość komentarzy pochodzi od anonimowych użytkowników, którzy nie ujawniają swojego wykształcenia czy wykonywanego zawodu, z drugiej zaś pojawia się wiele opinii, których autorami są inni pisarze, znani przedstawiciele środowiska kulturowego w Rosji, a także dziennikarze i krytycy literaccy. Blogi tworzą wspólną platformę, na której dochodzi do stałych interakcji, tym samym umożliwiając efektywne inkorporowanie określonych wartości i postaw społecznych. Pisarze aktywnie działają w blogosferze, tworząc szczególny obraz Rosji, obraz, który rozumiany jest przez rosyjskich imagologów następująco:

Образ есть всегда, образ всегда можно диагностировать и описать – точно и разносторонне [...] отражение личности лидера (партии, государства, организации, товара и пр.) в массовом и индивидуальном сознании граждан (Grawer 2000, 31).

Bibliografia

- AKRAM, S. (2017), Blog – gatunek w formie kolekcji czy kolekcja gatunków? W: *Acta Humana*. 8, 61-72.
- ANDERSON, B. (1997), *Wspólnoty wyobrażone: rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu*. Kraków.
- BARTHES, R. (1999), Śmierć autora. W: *Teksty Drugie. Teoria literatury, krytyka, interpretacja*. 1/2, 247-251.
- BENEDYKTOWICZ, Z. (2000), *Portrety obcego. Od stereotypu do symbolu*. Kraków.
- BERGER, P./LUCKMANN, T. (2010), *Společne tworzenie rzeczywistości: traktat z socjologii wiedzy*. Warszawa.

- GLUKHOVSKIY, D. [Глуховский, Д.] (2014), Вы не патриоты. W: <https://boris-izergin.livejournal.com/66332.html> [dostęp 20 V 2019].
- GRAVER, A. [Гравер, А.] (2000), Образ, имидж и бренд страны: понятия и направления исследования. В: Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология. 3 (19), 29-45.
- GRISHKOVETS, E. [Гришковец, Е.] (2014), Еще одно разочарование. В: <https://ukranews.com/publication/1140-eshhe-odno-razocharovanye-gryshkovec-schytaet-cto-v-rossyyu-o-demokratyyu-znayut-kuda-bolshe-chem-v-ukrayne> [dostęp 20 V 2019].
- GRISHKOVETS, E. [Гришковец, Е.] (2017), Евгений Гришковец про итальянцев. В: <http://www.insider.moscow/read/276> [dostęp 10 VI 2019].
- GRZELAK, E. (2017), Imagologia – narzędzie kreacji innego w przekazie elektronicznym. W: *Porównania*. 20/XX, 9-24.
- HAVERMAS, J. (2007), *Strukturalne przeobrażenia sfery publicznej*. Warszawa.
- IDLIS, J. [Идлис, Ю.] (2010), Рунет. Сотворенные кумиры. Москва, 9. В: <https://www.rulit.me/books/runet-sotvorennnye-kumiry-read-338986-9.html> [dostęp 5 III 2019].
- KEEN, A. (2007), *Kult amatora. Jak internet niszczy kulturę*. Warszawa.
- KYSZTYMOWA, I. (2013), *Kreacja wizerunku osobowego. Podstawy psychosemiotyki image'u*. Poznań/Gniezno.
- LEARY, M. (2002), *Wywieranie wrażenia na innych. O sztuce autoprezentacji*. Gdańsk.
- LEERSSEN, J. (2007), *Imagology: History and method*. In: Beller, M./Leerssen, J. (eds), *Image. Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*. Amsterdam, 17-32.
- MAZUREK, G. (2008), *Blogi i wirtualne społeczności – wykorzystanie w marketingu*. Kraków.
- OCHMAN, A. (2015), *Zarys koncepcji Habermasowskiej sfery publicznej*. W: *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*. 35, 19-45.
- POPIEL, B. (2010), *Funkcjonowanie literatury pięknej w nowych mediach: sposoby jej indywidualnego wykorzystywania i tworzenia. Rekonesans*. W: Jeziński, M./Brodzińska, B./Wojtkowski, Ł. (red.), *Nowe media. Między tradycjonalizmem a kulturą popularną*. Toruń, 143-156.
- PRILEPIN (2018), *Prilepin Livejournal*. In: <https://prilepin.livejournal.com/tag> [dostęp 20 IV 2019].
- RUDALEV, A. [Рудалев, А.] (2018), Захар Прилепин: «Литература – это стенка на стенку». В: <http://www.ug.ru/guest/529> [dostęp 1 I 2019].
- SUVOROV, A. [Суворов, А.] (2016), *Блогосфера как литературная среда: «цифровой» читатель Евгения Гришкова: Саратов*.
- ZALIZNYAK, A. [Зализняк, А.] (2010), *Дневник: к определению жанра. Новое литературное обозрение*. № 106, 162-181. В: <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/106/za14.html> [dostęp 12 VI 2019].
- ZAŁUSKI, T. (2010), *Transmedialność?* W: Załuski, T. (red.), *Sztuki w przestrzeni transmedialnej*. Łódź, 9-18.